

УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

COMMERCIAL MANAGEMENT OPERATIONS ENTERPRISES OF WHOLESALE TRADE

У статті розглянуто питання управління товарними операціями підприємств оптової торгівлі; описано основні його елементи, такі як управління товарними запасами, асортиментом товарів, їх зберіганням, навантажувально-розвантажувальними операціями, товарними потоками на складах. Розглянута система управління товарними операціями, яка має включати такі групи елементів, як механізм управління, процес управління та структура управління. Оскільки основним елементом в управлінні товарними операціями є все ж таки запаси, ми приділили їм більше уваги та розкрили проблеми управління ними на підприємствах оптової торгівлі. Нами було запропоновано створення страхового запасу, що допоможе оптовим торговельним підприємствам у разі можливих перебоїв у постачанні та інших непередбачених обставин врегулювати свою діяльність, а також страхування запасів, що зменшить збитки у разі непередбачених подій, які тягнуть за собою значні втрати.

Ключові слова: управління, контроль, торговельні підприємства, товарні запаси, товарні операції, збереження запасів.

В статье рассмотрены вопросы управления товарными операциями предприятий оптовой торговли; описаны основные его элементы, такие как управление товарными запасами, ассортиментом товаров, их хранением, погрузочно-разгрузочными операциями, товарными потоками на складах. Рассмотрена система управления товарными операциями, которая должна включать такие группы элементов, как механизм управления, процесс управления и структура управления. Поскольку основным элементом в управлении товарными операциями являются все же запасы, мы уделили им больше внимания и раскрыли проблемы управления ими на предприятиях оптовой торговли. Нами было предложено создание страхового запаса, что поможет оптовым торговым предприятиям в случае возможных перебоев в поставках и других непредвиденных обстоятельств регулировать свою деятельность, а также страхование запасов, что уменьшит убытки в случае непредвиденных событий, которые влекут за собой значительные потери.

Ключевые слова: управление, контроль, торговые предприятия, товарные запасы, товарные операции, сохранение запасов.

УДК: 657.1

Кудирко О.М.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

The article deals with the issues of management of commodity operations of wholesalers; describes its main elements such as: management of inventories, assortment of goods, their storage, loading and unloading operations, commodity flows in warehouses. When considering the management system, studies were conducted that allowed the author to consider this system of commodity operations management as a group of certain elements, including management mechanism, management process and management structure. This grouping allowed the disclosure and analysis of the management of commodity transactions in wholesale trade in more detail. Since the main element in the management of commodity operations is still stocks, we paid more attention to them and revealed the problems of managing them in wholesale companies. Studies have revealed the need to propose a special management approach. We were asked to create an insurance stock. The insurance stock allows stable functioning in the conditions of badly regulated economic relations and inevitable mistakes in the forecasting and subsequent planning of demand. The insurance stock will help wholesale trade enterprises in cases of possible supply disruptions and other unforeseen circumstances, to regulate their activity. They also offered insurance stocks as a necessary component of inventory management in the issue of losses, which should be taken into account by all enterprises, which in turn reduces losses in the event of unforeseen events that entail significant losses. Inventory management is an integral part of a comprehensive system for managing commodity operations, since the efficiency of this process depends on the level of liquidity and solvency of the trading company. We believe that this proposal is extremely important in the business of wholesalers, in particular in the management of commodity stocks at all stages of the movement, which include: the purchase of goods, their fair valuation, storage, sale and disposal. Such research gave us the opportunity to formulate conclusions to this article and evaluate their importance in the further economic activity of wholesalers.

Key words: management, control, trading enterprises, commodity stocks, commodity operations, storage of stocks.

Постановка проблеми. У стані глибокої економічної кризи Україна перебуває вже досить тривалий час. За таких умов найбільш вигідною галуззю, у якій період обороту капіталу мінімальний, є торгівля. Торгівля приваблива завдяки високому рівню рентабельності.

Головною проблемою як у торгівлі, так і в економіці загалом є брак оборотних коштів. Вишення цієї проблеми намагаються знайти за допомогою управління товарними операціями, яке спрямоване на підвищення рентабельності та швидкості обертання вкладеного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління товарними операціями підприємств вивчали такі вітчизнані науковці, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, В.І. Єфіменко, В.П. Завго-

родній, З.В. Задорожний, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, І.В. Любезна, Л.В. Нападівська, І.І. Пилипенко, М.С. Пушкар, І.І. Сахарцева, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Т.О. Тарасова, Н.В. Чебанова та інші.

Багато уваги в літературі приділяють питанням управління товарними операціями підприємств у роздрібній торгівлі, але ті ж питання в оптовій торгівлі висвітлені значно менше. Ми вирішили трохи покращити цю ситуацію і приділити увагу саме оптовій торгівлі.

Постановка завдання. Завданням нашого дослідження є аналіз літератури, в якій розглядаються питання управління товарними операціями, а також дослідження процесу контролю за товарними операціями та внесення пропозицій щодо удосконалення управління товарними операціями підприємств оптової торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Головною метою управління товарними операціями на підприємствах оптової торгівлі є забезпечення планомірного і безперебійного товаропостачання до роздрібних торговельних підприємств. Воно включає управління товарними запасами, асортиментом товарів, їх зберіганням, навантажувально-розвантажувальними операціями, товарними потоками на складах [4].

Товарні запаси є одним з основних елементів оборотного капіталу торговельних підприємств. Забезпеченість підприємства цим видом ресурсів сприяє безперебійному обслуговуванню споживачів. Важливого значення при цьому набуває контроль за зберіганням товарів на всіх етапах товароруку.

Управління запасами повинно бути спрямоване на підвищення рентабельності та швидкості обігу вкладеного капіталу. Для цього у процесі управління товарними запасами завжди вирішуються такі завдання:

- визначення цілей управління, аналіз стану товарних запасів;
- оперативний облік і контроль стану товарних запасів;
- здійснення економічних та організаційно-технічних заходів із формування та регулювання товарних запасів і підтримання їх на оптимальному рівні (у певній відповідності з обсягом і структурою його продажу) [1, с. 266].

Управління асортиментом товарів забезпечується за допомогою підтримки на складах оптимальної кількості та номенклатури товарів, які потрібні для безперебійного постачання оптових торговельних підприємств до роздрібних торговельних мереж. Управління асортиментом товарів на оптових торговельних підприємствах є основним завданням комерційної служби. Склади мають визначати необхідний асортимент товарів, правильне його комплектування, а також здійснювати постійний контроль за рухом кожного різновиду товарів.

Важливим елементом контролю на складах є управління зберіганням товарів, що включає:

- управління зберіганням;
- визначення місць для зберігання товарів;
- їх пошук під час відпуску за замовленнями покупців.

Варто зазначити, що під час організації зберігання товарів на складах необхідно врахувати різницю в тривалості зберігання окремих товарів та їх фізико-хімічні властивості. У зв'язку із цим необхідно розробити таку систему розміщення товарів, яка дозволила би швидко розмістити в місця зберігання або відшукати необхідні товари, вести правильний облік їх кількості, надходження, відпуску та забезпечувала би збереження кількості і якості товарів за умови ефективного використання складських площ.

Найефективніший метод розміщення товарів на складах – змішаний. За змішаного методу для товарів, які завжди є на складі, закріплюються постійні місця зберігання, а для іншої частини товарів виділяються тимчасово вільні місця зберігання.

Під товарним потоком на складі розуміють рух товарів від моменту надходження до моменту відпуску товару. Товарний потік включає систему взаємопов'язаних, послідовно виконуваних операцій із товаром. На складах здійснюється кількісне та якісне перетворення товарних потоків. Процес, пов'язаний з перетворенням товарних потоків, поділяють на три частини, що взаємодіють:

- формування вхідного товарного потоку (заявки, замовлення);
- освоєння вхідного товарного потоку (операції технологічного процесу);
- формування вихідного товарного потоку (виписування документів на відвантаження, відбір).

Управління товарними потоками передбачає скорочення часу виконання операцій торгово-технологічного процесу складу і регулювання швидкості та циклічності руху транспортних засобів. Управління товарними потоками здійснюється через розроблення схеми технологічного планування складу і визначення при цьому раціональних маршрутів руху товарів під час надходження, відбору та відпуску їх покупцям.

Управління навантажувально-розвантажувальними і транспортними операціями на складі передбачає скорочення тривалості виконання цього циклу робіт завдяки вибору оптимальної структури етапів опрацювання вантажів, уникнення простоїв підйомно-транспортних механізмів, забезпечення ритмічної роботи складів і полегшення роботи складського персоналу. Воно передбачає максимальне полегшення праці вантажників та водіїв складської техніки за рахунок правильного вибору засобів механізації і відповідної підготовки персоналу.

Управління навантажувально-розвантажувальними операціями зазвичай здійснюється диспетчерською службою оптового підприємства, у підпорядкуванні якої перебуває підйомно-транспортне обладнання.

Вищою формою організації складського технологічного процесу на оптовому торговельному підприємстві є автоматизована система управління складськими операціями, яка орієнтована на створення потокової системи внутрішньоскладської переробки вантажів. Автоматизація управління технологічними процесами на складах на основі комп'ютерної техніки пов'язана з необхідністю вирішення завдань щодо оптимізації процесів розміщування товарів на складах, формування замовлень на відбір, контролю від-

бору та відвантажування товарів у роздрібну торговельну мережу.

Для створення такої системи потрібний високий рівень комплексної механізації складських операцій, використання системи конвеєрів та автоматичних міжстелажних навантажувачів для внутрішньоскладського переміщення вантажів та застосування комп'ютерної техніки.

Основою для автоматичного укладання та вибору товарів із застосуванням дистанційних систем програмного управління є укладання товарів у комірки ящиків або прохідних стелажів та використання автоматизованих кранів-штабелерів. Найефективнішими є автоматизовані системи на складах із вузькою номенклатурою високооборотних товарів. Завданням складської логістики є оптимізація всього комплексу операцій, які виконуються під час руху товарних потоків через склади в загальній системі товаропросування.

Складська логістика спрямована на оптимізацію операцій закупівель, доставки закуплених товарів, процесів розвантажування товарів, їх приймання за кількістю та якістю, розміщування товарів, операцій забезпечення умов зберігання, контролю якості товарів, управління запасами, обробки замовлень, обслуговування замовників, організації процесів комплектування та пакування товарів, організації відвантажування та завезення товарів перевізникам або замовникам, планування і диспетчеризації робіт, маршрутизації перевезень вантажів у межах і поза складами, обліку оприбуткування, витрачання і наявності товарів та контролю цих операцій, ведення претензійної роботи, використання складських приміщень та споруд, вибору і використання обладнання та оргтехніки, підготовки та використання кадрів, формування та використання інформаційних систем тощо [2, с. 263].

Сама система управління товарними операціями, на нашу думку, має включати такі групи елементів: механізм управління, процес управління та

структуру управління. Зв'язок між основними групами елементів управління товарними операціями наведено на рис. 1.

Механізм управління економічними процесами являє собою взаємопов'язану систему конкретних економічних форм та методів, створену на основі кон'юнктурного прогнозу економічного середовища, за допомогою якої реалізується система інтересів, вирішуються стратегічні завдання розвитку підприємства оптової торгівлі.

Стратегічне управління займається збалансуванням товарних запасів, функціональне управління контролює прибутковість товарних запасів, оперативне – якість обслуговування клієнтів.

Основними завданнями підприємства в управлінні товарними операціями є безперебійне постачання товарних запасів, мінімізація витрат, забезпечення спрощення замовлення та поповнення товарних ресурсів, постійний торговельний процес.

Основними функціями управління товарних операцій є планування, організація та контроль за збереженням товарних запасів.

У системі управління товарними операціями можуть використовуватися техніко-економічні, економіко-статистичні, економіко-математичні та експертні методи дослідження.

Можливе використання математичних, статистичних та імітаційних моделей.

Оскільки основним елементом в управлінні товарними операціями є все ж таки запаси, приділимо їм трохи більше уваги.

Варто зазначити, що ідеальний варіант руху запасу має вигляд здійснення рівномірних витрат, а нова партія надходить на склад точно в момент повної витрати попередньої. На практиці фактична витрата запасу нерівномірна і може перевищувати планову. Надходження замовлених товарів з вини постачальників або перевізників може запізнюватися. У зв'язку з цим підприємства створюють страхові запаси. Мета створення страхових запасів – забезпечити безперервність торгового чи виробничого процесу в таких випадках, як:

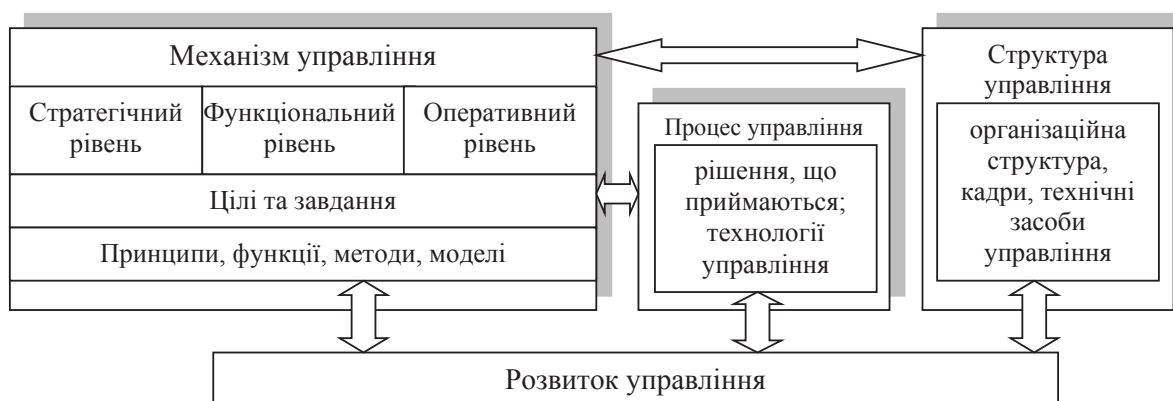

Рис. 1. Система управління товарними операціями

– затримка постачальником терміну відвантаження замовлення;

– затримка товару в дорозі під час доставки від постачальника;

– непередбачене зростання обсягу збуту.

Перераховані ситуації не планують, але, оскільки вони можливі, їх чекають і до них готуються, створюючи страхові запаси.

Страховий запас дає змогу стабільно функціонувати в умовах погано відрегульованих господарських відносин і неминучих помилок під час прогнозування і наступного планування попиту. Він не є недоторканим. Витрата цієї компоненти загального запасу неминуча, як неминучі і похибки планування продажів і організації поставок. Однак за запланованих поставок і збутові величини страхового запасу, на відміну від поточного, не змінюється [3].

Страховий запас, так само як і поточний, має двоїтий характер, тобто має як позитивні, так і негативні моменти. Значний страховий запас здатний покрити всі випадкові відхилення. Підприємство зможе уникнути втрат обороту та іміджу, викликаних відсутністю в потрібний момент запасів на складі, тобто втрат від дефіциту. Однак це може привести до невиправдано великих витрат на утримання страхового запасу на складі компанії.

Резервний (страховий) запас формується на випадок можливих перебоїв у постачанні (інших непередбачених обставин). Величина резервного запасу визначається:

– на основі середнього відхилення фактичного інтервалу поставки від планового (передбаченого договором);

– на основі підрахунку днів, необхідних для оформлення замовлення та доставки матеріалів від постачальника до споживача [7, с. 62].

Поряд зі страховими запасами є також поняття страхування запасів, яке має дещо інше значення. Відповідно до ст. 4 закону України «Про страхування», предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать закону і пов'язані:

– з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування);

– з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування);

– з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності) [6].

Необхідно відзначити, що майно підприємства становлять: виробничі і невиробничі фонди (основні засоби), а також інші товарно-матеріальні цінності (запаси), вартість яких відображається

в самостійному балансі підприємства відповідно до ст. 66 Господарського кодексу України. Саме тому можемо запропонувати введення страхування майна як необхідного складника управління запасами в питанні втрат, на який варто зважати усім підприємствам.

Управління запасами є складовою частиною цілісної системи управління товарними операціями, адже від ефективності цього процесу залежить рівень ліквідності та платоспроможності торговельного підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Варто зазначити, що ефективність функціонування будь-якого торговельного підприємства залежить від правильного управління товарними операціями, головним елементом якого є управління товарними запасами. Управління товарними запасами передбачає жорсткий контроль за їх зберіганням, пересуванням та запобігання втрат. Однак жодне підприємство не застраховане від втрат запасів, що приводить до певних проблем у його функціонуванні та в подальшому набуває вигляду матеріальних втрат. Запропоноване нами створення страхового запасу допоможе оптовим торговельним підприємствам врегулювати свою діяльність, а страхування запасів дасть змогу зменшити збитки у разі непередбачених подій, що тягнуть за собою значні втрати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицький В.М., Рудницький С.І. Організація торгівлі: підруч. 3-тє вид. Київ, 2009. 632 с.

2. Гаджинский А.М. Логистика: Учебник. 20 изд., перераб. и доп. М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2007. 472 с.

3. Кудирко О.М. Удосконалення контролю товарних запасів. Україна. Ефективна економіка. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6225>

4. Любезна І.В. Облік і внутрішньогосподарський контроль матеріальних запасів: дис. канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»; Тернопільський нац. економ. ун-т. Тернопіль, 2009. 226 с.

5. Небава М.І., Адлер О.О., Лесько О.Й. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства. Ч. 1. Економіка підприємства: навчальний посібник. ВНТУ, 2011. 117 с.

6. Про страхування: Закон України від 01.01.2017 №85/96 / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Тарасова Т.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком підприємств торгівлі: дис. д-ра екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит»; Харківський держ. ун-т харч. та торгівлі. Харків, 2017. 492 с.